

za kaj da pri volitvah gre, se ne bo nikdar navdušilo za koristi šole, cerkve in države!

V Mariboru je pošten volilec prigovarjal neki kmečki veši, da naj vendar Seidlna ne voli, ki hoče celó krščanski nauk iz šole spraviti. Prismojeni Seidlnov privrženec mu pa smeje se odgovori: „Ej, jez sem zmeraj katekizem v žepu nosil, ko sem v šolo hodil, pa vendar nič ne vém.“ Drugi se je odrezal: „Jez bom Seidlna volil, da se mi ne bo treba nove slovenske „šprahe“ učiti.“ Tretji, četrti in peti itd. je na Seidlnovi strani, ker ga je Formacher tje komandiral, alj Wretzel tje potegnil, alj pa silni Sorschagg med Seidljance stisnil. — Glejte, taki so ljudje, ki nikdar resnice ne čujejo, kateri niti pojma o tem nimajo, v kakem stanju da je Avstrija, kako treba voliti, da bo sčasoma bolje, in kako imenitna da je volilec pravica in dolžnost.

Če pustimo ljudi kakor dozdej brez poduka v društvih, se boljšega vspeha tudi v bodočnosti nadjati ne moremo, marveč bo še hujše, ker vsak srečen vspeh nasprotnika še bolj drznega dela, ljudstvo pa pači in bega.

Treba torej nam vsem notranje moči, poguma, vstrpljivosti in organizacije ali uravnanja. To pa je le mogoče v dobro osnovanih društvih, na katere naj prijatelji pravične stvari že zdaj prav resno mislijo. Kako bi se dale društva najboljše osnovati in voditi, povemo prihodnjič. Do tačas naj nam blagovolijo prijatelji svoje misli o tej važni stvari na znanje dati, kajti više oči više vidi.

Cerkvene zadeve.

Liberalizem povsod enak.

Zvest luteran in pa spačen katoličan se ločita kakor noč in dan. Dasi je to sploh že zdavno znana reč, jo spričujeta prav očevidno vnovič zdaj dva moža, ki sta se javno oglasila: slavnoznani česki zgodovinar Fr. Palacky, po veri luteran, in pa neki slovenski člankar, ki je napisal v „N.“ 26. okt. dolg članek: „Dolenjske mestne volitve in dober nauk iz njih.“ Poglejmo jedro verstva pri obeh možakih in spoznali bomo, da se ločita kakor noč in dan zvesti protestant Palacky in pokvečen katoličan mladoslovenske krvi.

Ob priliki sijajne svečanosti, namreč devetstoletnice praške biškupije, dné 28. septembra se je tudi z drugimi českimi veljaki dr. Fr. Palacky podal v stolnico sv. Vida. Ker je pa vsa slovesnost že iz začetka zoperna bila ne le luteranom — kar se ume samo ob sebi — nego tudi brezverskim mladočehom, katerih glasilo so „Narodni listy“, so letele tudi sovražne pušice na vrlega Palacky-a iz obojega tabora. Protestantje so ga pikali v listu „Hlasi ze Siona“, katolške pokveke mladočeske pa v „Narodnih listih.“ Proti obema nasprotnikoma se brani Palacky ter jima poveda resnico, kakor

le zamore mož, ki pozna natanko zgodovino, učiteljevo modrosti.

Čujte, kako govori veleučeni Palacky: „Opazujem ne brez žalosti“, — piše P. — „da se nekaj časa sem zopet cerkvene in verske vprašanja pred vsem drugim posilama v razgovor tiščijo, dasi od druge strani zdaj, kakor v prejšnjih časih. Odkar namreč vseskozi osvobojeni židovi nad javnim mnenjem v nemških pokrajinah in posebno še na Dunaji oblast imajo, se prikazuje in širi tudi pri nas upor proti krščanskim vzorom in mislim, ki so starodavna dedovina naroda našega.

„Pri nas skuša povsod vdreti tiste baže liberalizem, kterege je brezimni Maks Stirner v knji: „Der Einzige und sein Eigenthum“ (v Lipsii 1845) do vrhunca dognal. V tej knji se uči, da naši vzori o Bogu, kreposti (čednosti) in pravici druga niso kakor — prazna vera; da je človek žival kot vsaka druga živa stvar, ter nema niti nravstvenega namena (da bi namreč vedno boljši in blažji prihajal), niti kakih (moralnih) dolžnosti; da je nja edini namen — sebičnost: kar vlovíš, je tvoje itd. Ne vem sicer, kako dalječ da so naši liberalni modrijani po tem potu že prišli; alj bolj jasno, kakor menda njim, je meni, kamor ta nauk, morebiti zoper njih lastno voljo, slednjič dovesti mora.

„Da s kratka povem: ko se je svečanost sv. Vaclava (28. septb.) napovedala, sem spoznal, kako opravičena da je, in to pred vsemi enakimi svečanostmi gledé duhovščine kakor tudi českega naroda; želel sem jej torej dobrega vspeha kakor vsakej narodnej svečanosti, dasi nisem mislil sam se udeležiti svečanosti.

„Še le potem, ko sem iz „Nar. listov“ zvedel, kako da se proti svečanosti agituje od neke stranke, ki se vedno s svojo „svobodomiselnostjo“ ponaša, pri vsem tem se pa bolj neznosljivo (intolerantno) obnaša, kakor od nje sovraženi Jezuiti (kateri pa niso neznosljivi, ampak le protestant P. v smislu protestantov sploh tako misli); še le potem, ko sem opazil, da se namreč pri liberalni stranki prikazuje in širi pri nas neverjetni fanatizem in grozovitost (terorizem), ter se skoro proklinja vsak Čeh, ki se misli svečanosti udeležiti; še le potem, ko se je začelo vse duhovenstvo s zasmehovanjem in psovanjem ometavati in so slednjič tudi mene na odgovor klicali, me je to pretirano počenjanje v srce zbudilo in čutil sem v sebi dolžnost, temu pogubnemu navalu se ustaviti in javno pokazati, da takega hujskanja jaz ne odobravam.“

Potem poveda Palacky, da se sicer ni udeležil veličastne procesije, kakor so „Nar. listi“ dan poprej s zasmehovanjem bili napovedali, da je pa s svojim zetom dr. Riegerjem v stolnici bil pri božjej službi in drugi dan pri slovesnem polaganji vogelnega kamna za poslednje dovršenje cerkve sv. Vida.

V istem času prišla je na svetlo knjižica: „Reakcionarna procesija v Pragi ob slovesnosti

sv. Vavilava“, v kateri brezimni pisatelj dra. Palacky-a in vse deležnike svečanosti prav pobalinsko psuje. Palacky na to odgovarja tako-le: „Vprašam prvič: S kakošno pravico se rabi že iz začetka izraz: „Reakcionarna (mračnjaška) procesija“? Vsaj procesija ni bila poglavitna stvar, marveč le del svečanosti, h kateri so bili povabljeni in so tudi prišli prijatelji napredka kakor tudi reakcije. Da bi pa svečanost v spomin ustanovljenja Praške škofije in torej tudi spomin obstanka duhovskega stanu sam ob sebi reakcionarna prikazen bila, ta misel je tako neumna in brezglavna, da se pametnemu človeku prisojati ne more. Le nevedneži namreč tega vedeti ne morejo, da je pri nas kakor povsod napredek v izobraženju in omiki skoz stoletja v ozki zvezi s cerkvenimi napravami bil; kar je v umetnosti in književnosti na svetlo prišlo, to so iz prva ustvarili učenci onih šol, ktere je ustanovilo in vodilo duhovenstvo, kakor se je tudi Praško vseučilišče rodilo v naročju cerkve, kateri torej le napetne glave reakcijo očitati zamorejo.“

Potem pobija liberalcev smešni ugovor, češ, da je med Praškimi škofi in duhovniki tudi nevednih bilo. „Iz tega, da je v kaki družbi tudi nekoliko slabih, sklepati, da je vsa družba za nič, je greh zoper zgodovino kakor zoper zdravo pamet. Po tem takem bi morali dosledno ves človeški rod obsoditi, ker je v njem hudobnežev bilo, jih je in bo. Torej sem popolnem prepričan, da je — kakor sploh krščanska cerkev povsod — tako tudi posebno katoliška na Českem ves čas svojega obstanka brez vse primere več dobrega kakor hudega storila.“

„Kdor je“ — tako sklepa Palacky — „Narodne liste“ in njim enake novine bral, se je moral silno zavzeti, kako da se tukaj ne le proti katoliški cerkvi, marveč proti vsemu krščanstvu postopa, kakor da je vse karkoli je krščansko, hudobij zapadlo, ter bi naši duhovniki skoz in skoz reakcionarji (nazadnjaki), mračnjaki in sovražniki českega naroda bili, in kakor da je neverstvo in brezbožnost slava človeškega uma in človeške modrosti.“ —

Slednjič imenuje popisani liberalizem „izrodek razbrdanih strasti, napad na svobodo človeške vesti; razuzdan, brezobziren terorizem in fanatizem.“ Tako slavni učenjak in protestant Palacky.

Kdor prebira „Narod“, kakor ga žalibog mi brati moramo, bo našel v tem Palacky-evem popisu potezo za potezo načrtan liberalizem, kakor se v tem listu plazi in ljudi zoper cerkev in duhovenstvo ščuje. V srce pa mora posebno domoljuba boleti, ako čita članek v listu od dne 26. okt. Pisatelj išče uzrok nesrečnemu uspehu volitev v mestih na Kranjskem. Vsak pameten človek vidi očitno resnico, da je nesrečnemu uspehu največ kriv obžalovanja vreden razpor med verno in brezversko stranko na Slovenskem, katera —

bodi Bogu hvala — ni mnogobrojna, ima pa po nesreči pri liberalnem listu vredništvo, ki je polno sovraštva proti cerkvi in krščanstvu sploh. Zatorej mu tudi ni mogoče, delati na pomirjenje, na sporazumljenje, marveč hoče nadaljevati strastni boj „bis aufs Messer“.

Žalosten dokaz temu je ravno oni članek, v katerem neki zares fanatičen pisatelj naravnoč odpađ od katoliške cerkve zagovarja. Ravšarju ugaja nesrečen razpor, ki naj po njegovih zmedenih mislih traja naprej. Zakaj? „Ker nečemo služiti za sredstvo krvavej evropske reakciji (puhla fraza), ker nečemo biti členi one verige, s katero namerava klerikalni in „legitimistični“ fanatizem udušiti kulturo našega veka (puhle fraze). Spominjali smo se, da je bil naš narod (laž, le prav mali del ljudstva) že pred tremi stoletji (namreč za čas luteranskih homatij) energično otresej jarem cerkveni (si je pa nadeval posvetnega), predno mu ga niste jezuitska predrznost in Ferdinandov krvavi despotizem zopet naložili.“ — Potem naznanja sklep, da laži-liberalizma nikar popustiti, z besedami Lutrovimi: „Hier steh ich und kann nicht anders, so wahr mir Gott helfe!“ Ker je uredništvo to izjavo kot glavni članek razglasilo, je to tako rekoč mladoslovenski program za prihodnji čas. Tedaj grozovladje, boj, sovraštvo, bratomorsko divjanje tudi zanaprej? Bog in vsi pošteni Slovenci bodo skrbeli, da se bodo temu divjemu hujskanju tla spodmaknila.

Gospodarske stvari.

Lunin upliv na rastline.

Kmetje, gozdnarji in vrtnarji vedó iz skušnje, da luna (mesečna) svitloba ni brez vsega upliva na rastline; ravno tako vedó tudi vsi učenjaki, da je padanje in naraščanje morja (pritok in odtok), razprostiranje in pomanjšanje krofa pri ljudeh, mirno in razdraženo stanje norih, delavnost mesečnjakov („koje luna trka“) in še veliko drugega v naravi odvisno od rastenja ali odjemanja lune.

Dokazano je tudi:

1. da imajo pri narasli luni vsa drevesa več soka — kakor pa, če luna odjmlje;
2. da ravno iz tega vzroka pri narasli luni posekana drevesa se jako po malem morejo sušiti; v tem času posekani les tudi črvi posebno radi jedó;
3. lestvica, ki je narejena iz lesa, posekanega o mladi luni, je dokaj ložja in bolj trpežna — kakor taka, ki je narejena iz lesa o šipu posekanega;
4. vse drevesne rane, ki se naredijo, ko luna odjmlje, se hitreje in bolj zacelijo, kakor pa take, ki se o polni luni naredijo;
5. vrbovje, ki se poreže o mladi luni, je šibkejše — kakor pa tako, ki je porezano o